

نقش امدادهای غیبی در فرآیند ظهور و مراحل قیام حضرت مهدی "عج"

آمنه ادیب دوست^۱

چکیده

در گفتار پیشوایان معصوم علیهم السلام، جنگ های پس از ظهور حضرت مهدی "عج" و فتوحات به قدرت فرد و انسانی نسبت داده شده است که از سراسر جهان به یاری حضرت می شتابند و پیروز شدن بر تمام جهان را با توجه به پیشرفت علم و صنایع جنگی، کاری بس دشوار دانسته اند که علاوه بر قدرت فردی و زمینه های اجتماعی عصر قیام به امدادهای غیبی و الهی نیازمند است. امدادهای الهی گاهی در قدرتی است که خداوند به حضرت مهدی "عج" داده است و حضرت با انجام کراماتی مشکلات را از سر راه بر می دارد. امدادهای غیبی یک سنت الهی است که لازم است مورد بررسی قرار گیرد تا شیعه به این باور برسد که تلاشش در آینده ای نزدیک جزئی از حرکت بزرگ الهی خواهد شد و ظلم و ستم به زودی از بین می رود، و عدالت کل زمین رامی گیرد. بدین منظور در مقاله حاضر با استفاده از روش کتابخانه ای-اسنادی به بررسی این امدادها پرداخته شده است و از این پژوهش استفاده می شود که امدادهای غیبی از قبیل یاری فرشتگان و جنیان و نیروهای طبیعت و رعب و ترس در دل دشمنان چه گونه می توانند امام مهدی "عج" رایاری کنند.

واژگان کلیدی: امدادهای غیبی، فرآیند ظهور، مراحل قیام

^۱ طلبه سطح ۲ حوزه الغدير تهران adib.dost.1355@Gmail.com

مقدمه

امدادهای غیبی، به معنای مددهایی است که از غیب سرچشمه می گیرد و شامل کمک های مستقیم و غیرمستقیم الهی، حضور فرشتگان و حمایت های معنوی از یاران و پیروان امام مهدی علیه السلام می شود که از نظر قرآنی و روایی به عنوان یکی از عوامل مهم در پیشبرد اهداف الهی شناخته می شود.

اگر چه اساس قیام حضرت مهدی "عج" امور طبیعی است، به اقتضای عظمت و گستردگی آن قیام جهانی، خداوند برخی از نیروهای پنهان و موفق طبیعی را در اختیار آن حضرت قرار خواهد داد، تا موجبات پیروزی ایشان هر چه بهتر فراهم آید. حال این سوال مطرح است که این امدادهای غیبی چه گونه و به چه صورت به کمک ویاری امام و یاران ایشان می رسد؟

امدادهای غیبی در زندگی انسان یک استثناء نیست بلکه یک سنت الهی است. بنابراین لازم است که مورد بررسی قرار گیرد، چراکه اگر فرد یا جامعه ای باور نداشته باشد که قدرتی بی پایان است و پیوسته از افقی فراتر به پیروان حق یاری می رساند سست و ناامید می گردد. با توجه به اهمیت این موضوع و اینکه قبل از این هم پژوهشی با موضوع نقش و تبیین امدادهای غیبی در ظهور امام مهدی «عج» از محمدرضا میراندی نوشته شده و به نمونه هایی از امدادغیبی و ویژگی آن امدادها در امت های پیشین اشاره شده است ولی در این تحقیق به نقش امدادهای غیبی در ظهور و قیام حضرت مهدی "عج" پرداخته شده که به صورت کتابخانه ای و اسنادی مورد بحث و بررسی قرار می گیرد.

۱_ مفهوم شناسی واژگان

قبل از بررسی نقش امدادهای غیبی در زمان ظهور، ابتدا لازم است به مفاهیم خاص این تحقیق اشاره شود.

۱-۱ امداد غیبی

امداد غیبی تعبیری مرکب از دو واژه «امداد» و «غیب» است. ریشه «امداد» کلمه «م د د» است که معنای انبساط و امتداد دارد. «مدّت» نیز که برای زمان مستمر به کار می‌رود از همین باب است. «امداد» یاری کردن دیگری است، و بیشتر، در موارد دوست‌داشتنی به کار می‌رود؛ بر خلاف «مدّ» که در موارد ناپسند استعمال می‌شود. امداد، به چیزهای مادی منحصر نیست و در معنویات هم به کار می‌رود.^۲

«غیب» چیزی است که از انسان پوشیده و مخفی است؛ اگرچه به معنای شک نیز به کار رفته است، زیرا شک، به طور معمول در امر مخفی پدید می‌آید. برخی واژه‌پژوهان، آن را به معنای پوشیده از چشم گرفته‌اند.^۴

۱-۲ فرآیند ظهور

واژه ظهور از ریشه (ظ ه ر) به معنای آشکار شدن چیز پنهان است.^۵ و در اصطلاح مهدویت به دو معنا بیان شده است: معنای اول، آشکار شدن امام(ع) در برابر دیدگان مردم و معرفی و شناساندن

^۱ راغب اصفهانی، مفردات الفاظ قرآن، ۱۴۱۶، ۷۶۳

^۲ ابن منظور، لسان العرب، ۱۴۰۸، ج ۳، ص ۳۹۷

^۳ راغب اصفهانی، مفردات الفاظ قرآن، ۱۴۱۶، ۶۱۶

^۴ ابن منظور، لسان العرب، ۱۴۰۸، ج ۳، ص ۶۵۴

^۵ فراهیدی، العین، ۱۴۰۹، ق، ج ۴، ص ۳۷

خود به مردم بعد از یک دوره طولانی زندگی مخفیانه ، برای قیام و برپایی حکومت عدل جهانی است .

و در معنای دوم یعنی اعلان انقلاب و قیام با شمشیر، این معنا درباره امام زمان (ع) نیز صادق است چون آن حضرت علیه ستم قیام کرده و انقلاب بزرگی را به راه می اندازد .^۱

مراد از شرایط و فرآیند ظهور ، مجموعه ای از اعمال و پیشامدها و حوادثی است که زمینه ظهور امام زمان (عج) را فراهم می سازند

۳-۱ مراحل قیام

واژه قیام، در لغت به معنای « بیداری، خیزش، برخاستن، ایستادن، به پاخاستن، استقامت، مبارزه، تلاش پایدار، بیداری از خواب غفلت، عبرت و آگاهی و...» آمده است . این واژه در اصل عربی است و از ریشه ماضی «قام» و مصدر «قوم» می آید. این مصدر در زبان عربی بیانگر معانی چند نظیر برخاستن، برقرار شدن، آغاز کردن، رهسپار شدن و ... است.

راغب اصفهانی در کتاب « المفردات فی غریب القرآن » ذیل عنوان «قوم» آورده است:

«قام یقوم قیاماً.... برخاستن و پابرجا بودن شخص به تسخیر (بدون اراده یا با اختیار و قیام برای چیزی مراعات و نگهداری و حفظ آن است...»^۲

و همچنین در لغت نامه دهخدا چنین آمده است:

«قیام (ع.مص) برخاستن، ایستادن، بلندشدن، قیام در لغت انتصاب (ایستادن) است و مراد از آن قیام به عبادات و احکام شریعت و طریقت است.... قیام لله؛ بیداری از خواب غفلت و برخاستن از

^۱ ر.ک. سلیمیان، فرهنگنامه مهدویت ، ص ۲۹۸

^۲ راغب اصفهانی، مفردات، ۱۳۲۴، ص ۴۱۶

خواب عبرت در حال سیر الی الله است.^۱

واصطلاح قیام در نزد معصومین به معنای حرکت و انقلاب و جهاد است که بیانگر حرکتی تکاملی و مبتنی بر اعتلای فکری و عملی انسان است.

۲- تعریف امدادهای غیبی در آموزه های اسلامی

امدادهای غیبی، به معنای مددهایی است که از غیب سرچشمه می گیرد؛ هرچند با عنایت به معنای لغوی واژه مزبور می توان جهان و نظم، حیات و نشاط و همه نعمت های موجود در آن را مدد گرفته از عالم غیب و از مصادیق امدادهای غیبی دانست؛ چنان که قرآن، اموال و فرزندان را از امدادهای خداوند دانسته است؛ ولی این ترکیب در اصطلاح به معنای مددهای غیبی ویژه در زندگی بشر است.

قرآن کلمه غیب را زیاد به کار برده است، گاهی به تنهایی مانند این که می گوید: «الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ»^۲ آنان که به غیب ایمان دارند، مرتضی مطهری در پی آیه یاد شده براین باور است که ایمان به غیب آن وقت ایمان است که انسان به مددهای غیبی ایمان داشته باشد.^۴ یا خداوند در سوره انعام می فرماید:

«وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ»^۳ کلیدهای غیب نزد خداوند است و جز او کسی از آن ها آگاه نیست. و گاه همراه با کلمه «شهادت» به کار رفته است ،

^۱ دهخدا، ۱۳۷۲، ج ۱۱، ۱۵۷۱۷

^۲ اسراء: ۶

^۳ بقره: ۳

^۴ مطهری، مرتضی، آزادی معنوی، ۱۳۸۴، ج ۳، ص ۱۴۳

^۵ انعام: ۵۹

می شود ویاری دین حق و مومنان را نتیجه می دهد. از نظر قرآن نیز این امدادها برکت های زیادی برای انسان ها دارد از جمله:

۵-۱ بشارت و خوشحالی مؤمنان

قرآن در این باره می فرماید: « وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ... »^۱

و خدا آن [وعدۀ پیروزی] را، جزمژده ای برای شما قرار نداد...

در تفسیر این آیه آمده که « آرامش خاطر و امید از نیازهای رزمندگان در جبهه است. و تمام

مقدمات مادی، علمی، روانی و انسانی، بدون اراده ی خداوند کاری از پیش نمی برند. »^۲

گویی خداوند سبحان بوسیله امداد غیبی این خوشحالی را به مؤمنین می رساند. البته این

خوشحالی نباید موجب شود مؤمنین به واسطه فیض یعنی امداد رسانی ملائک مشغول شده و از

فیاض که خدای سبحان است غافل شوند.

۵-۲ ایجاد اطمینان خاطر و تقویت روحیه

خداوند در ادامه آیه پیشین می فرماید: « وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِ »^۳

تا [بدین وسیله شادمان شوید] دل های شما بدان آرامش یابد.

در هنگام ابتلاء بنده متوجه خدای سبحان می شود و با این توجه ذاکر خدای سبحان می گردد و

در پی آن خداوند ذاکر او می شود و وقتی خداوند ذاکر بنده شد، قلب مؤمن به طمأنینه می رسد.

^۱ آل عمران: ۱۲۶

^۲ تفسیر نور، محسن قرائتی

^۳ آل عمران: ۱۲۶

۳-۵ انهدام و شکستن دشمن

خداوند می فرماید: «لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتُهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ»^۱

«تا برخی از کسانی را که کافر شده اند نابود کند، یا آنان را خوار سازد، تا نومید باز گردند.»

امداد رسانی به مؤمنین قطعاً موجب ناتوانی ظالمین می شود. این ناتوانی یا در ظاهر آنها آشکار می گردد و یا از نظر باطنی در آنها اثر می گذارد و هنگامی که ناامیدی بر کفار غالب شود نیرو و سلاح آنها کارایی لازم را ندارد و از نظر روانی آسیب می بینند.

۴-۵ افزودن به ایمان مؤمنان

خداوند در قرآن می فرماید: «هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ»^۲

اوست آن کس که در دلهای مؤمنان آرامش را فرو فرستاد تا ایمانی بر ایمان خود بیفزایند.

«سکینه» به معنای سکون و آرامش است و خداوند این حالت را به هر کس عنایت کند، نتایج

بسیاری برای او در پی دارد. نتیجه این آرامش، بالا رفتن ظرفیت و زیاد شدن ایمان است.^۳

همه موارد یاد شده و مانند آن در راستای پیروزی مؤمنان بر دشمن خواهد بود. و این وعده ای است

که خداوند به حضرت مهدی (عج) و یاران او در دوران آخرالزمان داده است.^۴

نتیجه گیری

اگر چه اساس قیام حضرت مهدی (عج) بر امور طبیعی است، به اقتضای عظمت و گستردگی آن

قیام جهانی، خداوند برخی از نیروهای پنهان و فوق طبیعی را در اختیار آن حضرت قرار خواهد

^۱ آل عمران: ۱۲۷

^۲ فتح: ۴

^۳ تفسیر نور، محسن قرائتی، ج ۹، ص ۱۱۶

^۴ خدامرادسلیمان، فصل نامه علمی، پژوهشی شماره ۴۲

داد، تا موجبات پیروزی ایشان هر چه بهتر فراهم آید. این امدادها در جایی خواهد بود که اهل حق به خداوند ایمان آورده و از خود پایداری نشان دهند و خدا را یاری کنند.

و اگر کسی بخواهد خدا را یاری کند تا مشمول عنایت پروردگار و امدادهای غیبی او واقع شود باید اولیای او را یاری کند. و بدیهی است که سرسلسله اولیای الهی هم اکنون حضرت مهدی (عج) هستند که سرچشمه همه برکات و واسطه همه فیوضات الهی می باشند. پس باید در برابر ایشان سر تسلیم و خضوع فرود آورد و زمام امور خویش را به دست توانمند و کارگشای ایشان سپرد، بدان امید که به فضل الهی و با کمک امدادهای غیبی ریشه ظلم و فقر، نابرابری، فساد و... را برخواهد کند.

و از آن جایی که قیام مهدی موعود علیه السلام بزرگ ترین رودررویی جبهه حق علیه باطل است خداوند امدادهای غیبی خود را به طور ویژه در اختیار ایشان قرار خواهد داد.

منابع

- قرآن

فهرست کتب فارسی

- ۱- اشتیاردی، محمد مهدی، حضرت مهدی (عج) فروغ تابان ولایت، قم، مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۷
- ۲- تفسیر نور، محسن قرائتی، تهران، مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، ۱۳۸۳ ش، چاپ یازدهم
- ۳- جمعی از پژوهشگران، دائرة المعارف قرآن کریم، ج ۴
- ۴- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، ۱۳۷۲، ج ۱۱، ۱۵۷۱۷
- ۵- رضوانی، علی اصغر، فلسفه حکومت عدل الهی، قم، مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۶ ش

۶- رضوی، رسول، امام مهدی (عج)، قم، مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۸۴ ش

۷- سلیمیان، خدامراد، پرسمان مهدویت، قم، شباب الجنه، ۲، ۱۳۸۵، ش

۸- فرهنگ نامه مهدویت، تهران، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی (عج)، ۱،

۱۳۸۸ ش

۹- صدر، سید محمد، تاریخ پس از ظهور، تهران، موعود عصر، ۱۳۸۴ ش

۱۰- مطهری، مرتضی، امدادهای غیبی در زندگی بشر، قم، صدرا، ۱۳۸۴ ش

۱۱- -----، آزادی معنوی، قم، صدرا، ۱۳۸۴ ش

۱۲- موسوی نسب، جعفر، دویست پاسخ و پرسش پیرامون امام زمان (عج)، تهران، فرهنگ

منهاج، ۳، ۱۳۸۶ ش

۱۳- موسسه فرهنگی انتظار نور، گفتمان مهدویت سخنرانی و مقاله های گفتمان چهارم، قم

بوستان کتاب، ۱۳۸۷ ش

فهرست کتب عربی

۱۴- ابن منظور، لسان العرب، بیروت، دار احیاء التراث العربی، الطبعة الاولى، ۱۴۸ ق

۱۵- راغب اصفهانی، مفردات الفاظ قرآن، ذوبی القربی، چاپ اول، ۱۴۱۶ ق

۱۶- فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، مخزومی، مهدی، سامرای، ابراهیم، قم، موسسه دارالهجره

ج، ۴، ۱۴۰۹

۱۷- صدوق، محمد بن علی بن حسن بن بابویه، کمال الدین و تمام النعمه، قم، دارالکتب

الاسلامیه، ۱۳۹۵ ق

۱۸- طباطبایی، محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۵ ش

۱۹- طبرسی، ابومنصور، ترجمه جعفری، **احتجاج**، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۱ ش

۲۰- مجلسی، محمد باقر، **بحار الانوار**، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ق

۲۱- نوری، میرزا حسین، **مستدرک الوسائل**، بیروت، مؤسسه آل البيت الاحیاء التراث، ۱۴۰۸ ق